

Östbuletinen

Nr. 2, 2011, årgång 15

Innehåll

En omogen marknadsekonomi <i>Claes Ericson</i>	2
Navalnyj: ”Visst är jag en rysk nationalist” <i>Kalle Kniivilä</i>	4
Mitt andra världskrig <i>Adam Dattner (postumt)</i>	7
Sju iakttagelser i Sankt Petersburg <i>Lars Erik Blomqvist</i>	13
Glitter av gammalt guld: anteckningar från Lviv <i>Niklas Bernsand, Eleonora Narvselius</i>	14

*Sällskapet för studier av Ryssland,
Central- och Östeuropa samt Centralasien*

En omogen marknadsekonomi – Rysslands krassa kapitalism

Claes Ericson, ekonom och författare, aktuell med boken "Oligarkerna – Om snabba pengar och förgänglig makt i kapitalismens Ryssland" (se recension i Östbuletinen, nr. 1, 2011)

"De som gör en förtjänst är de i toppen. De behåller kringlan för sig själva och ger hålet till folket." – General Aleksandr Lebed om Rysslands korruption

Korruptionen är djupt rotad i den ryska statskapitalismen. I Europa uppstod idén om ett rättsväsende redan under renässansen, men en liknande utveckling skedde aldrig i Ryssland. Sedan tsartiden har därför innehavaren av makten kunnat sätta sig över lagen och skipa sin egen rättvisa. Maktmissbruket fortsatte att präglade systemet efter kommunisternas övertagande, då rättsapparaten blev totalt indoktrinerad och förlorade all trovärdighet.

Under de sovjetiska stagnationsåren från slutet av 1950-talet och framåt tvingades så gott som alla att bryta mot lagen: gästarbetaren som arbetade utan registrering, företaget som skulle ha betalat hela sin omsättning i skatt om man följt lagen till punkt och pricka, och hyresgästen som riskerade att bli vräkt eftersom hyreskontraktet var köpt. Systemet med mutor var inarbetat, men i många fall bestod det av blommor och chokladaskar eller på sin höjd ett par hundradollarsedlar.

Utan en tradition av enskilt ägande fanns det heller ingen respekt för statens egendom. Med de skrala lönerna och torftiga arbetsvillkoren ansågs det i det närmaste som en löneförmån för arbetarklassen att kunna stjäla på arbetsplatsen om tillfälle bjöds. Eller som en arbetare uttryckte det: "Det handlar om en mentalitet: allmän

egendom är egendom som tillhör var och en."

Att ändra den mentaliteten var en av de svåraste utmaningarna när Rysslands beslutsfattare försökte handskas med den nya marknadsekonomi i början av 1990-talet. Under den snabba privatiseringsvågen som följde var en av ambitionerna att få in friskt blod på de viktiga ledarosterna i det genomkorrumpade näringslivet. Alltjämt färgade av sovjetsystemet höll de gamla storbolagscheferna, så kallade röda direktörer, landets toppositioner – och de ruttna traditionerna – i ett järngrepp.

Det är endast ett problem i den gryende demokratin, menade många och välkomnade Vladimir Putins slagord om "lagens diktatur" när han tillträdde 2000. Men efter presidentens åtta år vid makten måste även optimisterna konstatera att det snarare var "lagens selektiva tillämpning" som fortsatte att dominera med en korruption som hade växt sig värre än någonsin – särskilt inom myndighetsutövningen. En rysk affärsman fällde i början av 2000-talet kommentaren att "alla tjänstemän som utfärdar tillstånd eller licenser har praktiskt taget en prislista hängande på väggen".

De som har drabbats hårdast av den ryska vardagskorruptionen är förmodligen småföretagarna. En lagstiftning möjlig att omtolkas för pengar tillsammans med underbetalda tjänstemän har bäddat för en oändlig rad inspektioner från brand-, hälso-, skatte- och polismyndigheter.

Resultatet blev att Ryssland under 2000-talet tappade tiotals placeringar på den ideella organisationen *Transparency International's* korruptionsindex, och 2010 låg det på 154:e plats, sämre än flera fattiga afrikanska länder. Näringsliv, förvaltning och den organiserade brottsligheten hade vuxit samman.

Att maktmissbruket ökade under Putins presidentskap var helt logiskt – internationella studier har visat att det finns ett tydligt samband mellan statlig inblandning

i ekonomin och omfattningen av korruptionen. En av orsakerna var den svällande statliga byråkratin, som mer än fördubblades under Putins tid som president. Aleksandr Lebedev, sedan början av 2000-talet en av Rysslands rikaste affärsmän men också en öppenjärtig kritiker av landets politiska system, menade att det var just den jättelika förvaltningen som var landets värsta problem. ”Man kan inte skylla på Putin. Jag tror inte att han ser vad som händer. Miljarder läggs på att smicka honom.”

Såväl platser i duman som tjänstemannaposter har länge varit till salu, och under de mest laglösa åren på 1990-talet var det välkänt vad en dumaledamots röst kostade. Så sent som inför valet till duman i december 2007 kom medierna över vad som ansågs vara en prislista för utnämningar till olika poster, där exempelvis priset för en dumaplats uppgavs till motsvarande en miljon dollar.

Erfarenheterna borde vara tillräckliga för en förändring i rätt riktning, men det årliga värdet av landets mutor har ständigt fortsatt att stiga och uppskattades 2010 till den oerhörda summan av nästan 300 miljarder dollar per år – vilket nära nog motsvarar hela statsbudgeten.

Det var länge sedan Rysslands grundproblem var själva lagen, då denna efter Sovjetunionens fall mer och mer har närmat sig internationell standard. Problemen handlar istället om den bristande respekten för den och ett system som inte i tillräcklig omfattning stävjar korruptionen i lagens skugga. I praktiken är det en omöjlighet att bekämpa korruptionen så länge inget görs för att skapa ett oberoende domstolsväsende. Landets domstolar har länge gått i den politiska maktens ledband och 2000-talet uppvisar bara marginella förbättringar.

Det utbredda auktoritetsmissbruket har dock inte gått den ryske presidenten obemärkt förbi. När Dmitrij Medvedev kom till makten 2008 deklarerade han tidigt (vilket Putin i och för sig utan

resultat gjort före honom) att korruptionsbekämpning skulle prioriteras.

”Vårt land har en mycket smärtsam och svår uppgift framför sig. Korruptionen är ett systematiskt problem – som hot mot den nationella säkerheten och som orsak till medborgarnas bristande förtroende för regeringens förmåga att hålla ordning och skydda dem.”

Medvedev manade till ”en nationell kampanj mot korruptionen” och instruerade alla myndigheter att sluta ”göra livet till en mardröm” för Rysslands företagare, med ständiga inspektioner och kontroller. Ungefär samtidigt drev Medvedev igenom beslutet att kraftigt höja både domares och polisers löner.

Med sitt stora teknikintresse aviserade Medvedev också tidigt att han tänkte använda internet i ökad utsträckning. På webbplatsen *zakupki.gov.ru* ålades till exempel alla myndigheter att göra sina inköp så att allmänheten kunde ta del av underlagen för upphandlingarna. Galna beställningar, som en guldmålad säng till inrikesministeriet och minkpälsar till ett mentalsjukhus i Sankt Petersburg, fortsatte att göras men uppmärksammades nu i medierna. Flera fall av mutbrott har fått snabb och stor spridning via internet, med en växande och allt mer irriterad medelklass som mottagare.

Medvedevs uttalanden fick många att känna hopp, och presidenten sågs snart som en förkämpe för ett ärligt och renhårigt näringsliv. Plötsligt var det trendigt för allehanda statstjänstemän att tala sig varma för att landets korruption skulle bekämpas.

Till en början rimmade dock Medvedevs teori och praktik relativt illa med varandra, och det var svårt att säga om de introducerade åtgärderna fick några positiva resultat. En orsak var att de genomfördes inom det rådande systemet, utan någon ansats till mer genomgripande förändringar.

Georgij Satarov, expert på korruption vid den ryska tankesmedjan *Indem*, menade att

insatserna var otillräckliga i förhållande till storleken på problemen och att ingen korruptionsbekämpning skulle kunna bli framgångsrik utan en fullständig omorganisation av inrikesministeriet, under vilket bland annat polisväsendet ligger. ”Ministeriet behöver en av två saker: antingen en utomstående tillsynsmyndighet eller en total nedstängning följt av en omorganisation.” Satarov, liksom andra kritiker, har menat att Medvedev istället för att ägna sig åt obetydliga punktinsatser helhjärtat borde verka för ökad mediefrihet och öppenhet i näringslivet.

Så länge det inte finns en stark tilltro till rättsordningen kommer maktutövandet från polis- och domstolsväsendet att bygga på andra och mer godtyckliga faktorer, som relationer och mutor. Det undergräver möjligheterna för både ekonomisk utveckling och befolkningens trygghet. Oavsett var man anser att korruptionen har sitt ursprung krävs en ärlig ambition med början högst upp i landets maktvertikal. Men när det sker finns grunden för det ryska samhället att ta ett stort kliv i riktning mot en mogen demokrati.

Artikeln publiceras även i Axess, nr. 5, 2011.

Navalnyj: ”Visst är jag en rysk nationalist”

Telefonintervju med Aleksej Navalnyj, välkänd rysk advokat och bloggare, den 9 juni 2011 av Kalle Kniivilä, journalist på Sydsvenska dagbladet, också bloggare

Vi kan börja med det mest aktuella: vad är anledningen till att du åtalas just nu?

Jag hyser inga som helst tvivel om att anledningen är min verksamhet som handlar om att undersöka korruption i ryska storföretag. (Se bloggen <http://rospil.info>) Sedan är det svårt att säga exakt vad som konkret satte i gång den här brottsundersökningen. Det kan vara VTB (Vneshtorg-bank), det kan vara Transneft, det kan handla om instruktioner från den politiska ledningen som är ytterst missnöjd med min kampanj mot Enade Ryssland som ett ”skojarernas och tjuvarnas parti”.

Därför förfogar jag redan över en sådan mängd fiender i det ryska etablissemangen att det är svårt för mig att säga vem exakt det är som sätter fart på detta, men det är uppenbart att någon gör det, eftersom vi nu har fått åtalet på papper, i går i Kirov. Där kan man se att åtalet har väckts av chefen på förundersökningskommissionens centralavdelning. Med andra ord av Rysslands högste förundersökningschef. Åtalet väcktes, och redan samma dag fördes det över till Kirov, där man har skapat en hel förundersökningsgrupp där det ingår två överstar som båda har titeln ”förundersökningsledare för ärenden av särskild vikt”. Stölder av miljardbelopp som förekommer i statliga företag har givetvis aldrig undersökts på sådan nivå.

Vad tror du, varför kunde de inte förhöra dig i Moskva?

Vad gäller den saken kan jag bara förmoda. Det är uppenbart för alla att åtalet är ett beställningsverk. Trots att det finns en klar beställning, antingen från politiskt eller finansiellt håll, så är alla rädda för att ta ansvar för att föra ärendet vidare, eftersom det ändå klart är påhittat. Därför väckte man bara åtal i Moskva, och lämpade sedan direkt över ärendet till lägre nivå i Kirov.

Vad tror du kommer att hända i slutändan?

Det är ganska uppenbart för mig att förundersökningsledaren kommer att vänta på direktiv. Om det kommer politiska direktiv uppifrån, så sätter de mig på kåken, om man ska uttrycka det enkelt. Blir det inga direktiv, då faller åtalet i bitar av sig självt.

Är risken stor att du hamnar bakom galler, som du ser det?

Jag har svårt att bedöma sannolikheten räknad i procent. Det här är en märklig situation för mig. Ju bättre jag lyckas i arbetet mot korruptionen, desto jobbigare tycker de att jag är. Det i sin tur ökar risken för att jag hamnar i fängelse.

Ska vi övergå till ditt arbete mot korruptionen? Vad var ditt motiv när du beslöt att sätta i gång med det här arbetet?

Mycket enkelt: pengar. Jag hade investerat pengar i ryska storföretags aktier och kunde se att man inte får något tillbaka. Pengarna förskingras inför öppen ridå. Korruptionen i Ryssland är inte förfinad på något sätt, eller försiktig, eller utstuderad. Man förskingrar helt enkelt miljardbelopp helt öppet. Aktieägarna får ingenting. Därför beslöt jag att jag ska vara den som tar itu med de här sakerna.

Visst, men det handlar dock inte längre om dina egna pengar, utan pengar på en helt annan skala. Vad var motivet när du beslöt dig för att arbeta mot korruption på den nivån?

Det hände allteftersom, först sysslade jag med några konkreta storföretag, där jag själv hade investerat pengar, sedan bemöttes jag av systemets motstånd... Å ena sidan har man den här öppna förskingringen, å andra sidan ignoreras lagbrotten totalt av de rättsvårdande organen, av polisen, av presidenten, av alla möjliga. Och jag bestämde mig för att ta itu med det här mer aktivt, och steg för steg omvandlades detta till en sorts informellt centrum för kampen mot korruptionen, på internet och i största allmänhet, det bara blev så.

Vilka är då dina motståndare i det här arbetet?

De huvudsakliga motståndarna är de personer som använder korruptionen som en mekanism för att styra landet, som grundbult för sin politiska makt. För mig är det uppenbart att en chef på Gazprom som stjälar inte är min huvudmotståndare. Min huvudmotståndare är den som har tillsatt den här chefen och den som tillåter honom att syssla med detta.

Hur kommer resultatet av den här kampen att se ut?

Jag hyser inga tvivel om att vi kommer att segra, därför att vi kämpar för den rätta saken. Det goda segrar över det onda, förr eller senare. För alla medborgare i det här landet utan undantag är det klart att det är vi som har rätt och att det är de andra som har fel. Men vi har få möjligheter, begränsat stöd, censur i massmedierna, men alla förstår att vi har rätt, och detta kan inte pågå i all oändlighet. Och vi kommer att segra, så klart.

När då?

Det vet jag inte. Och det spelar ingen roll när. Det kan bli om tre år eller om trettio-tre år, det här måste göras i vilket fall som helst.

Redan i år blir det parlamentsval, och snart även presidentval. Hur förhåller du dig till dessa val?

Jag anser att det inte finns några val i Ryssland. Det som finns är en formell process som sker en gång vart fjärde år, och den här processen är en sorts avledningsmanöver som används för att utnämna personer på befattningar där innehavarna borde väljas i val. Därför kan man inte förhålla sig helt seriöst till den här processen, man kan inte förhålla sig till den som till ett val, men ändå är det en sorts politisk process, och jag anser att den är mycket viktig för att nå ut med vår kampanj "vi röstar mot skojarnas och

tjuvarnas parti”, att man ska rösta på något annat parti.

Vad måste ändras i Ryssland för att du själv skulle vilja delta som kandidat i val?

Vi måste kämpa oss till möjligheten att delta i valet. Nu kan jag inte kandidera, i Ryssland är det faktiskt omöjligt att registrera ett parti, det är omöjligt att genomföra en folkomröstning, i Ryssland är det förbjudet att ställa upp i enmansvalkretsar, för att kandidera i presidentvalet har man ställt upp helt oöverkomliga barriärer som ingen kan klara. Vi måste tvinga makthavarna att ändra vallagstiftningen så att alla kan delta i val. Och därefter kommer jag att delta.

Många av dina motståndare på olika kanter påstår att du är en rysk nationalist. Kan du kommentera det?

Hurså motståndare, det påstår jag själv också. Jag är visst en rysk nationalist. Jag ser inget förkastligt i det, jag ser inget problem. Rysk nationalism, modern, politisk rysk nationalism är en helt normal ideologi, som inte skiljer sig från en ideologi som är relativt populär i Europa, däribland även i skandinaviska länder.

Vad är då egentligen rysk nationalism, som du ser det?

Det är ett svar på aktuella frågor på den politiska dagordningen. Alltså, ryska nationalisterna är de som inte är rädda för att öppet diskutera problemen som berör Nordkavkasien, illegal invandring, etnisk brottslighet, de problem som orsakas av att ryssarna är det största delade folket i Europa. Många utlänningar, utländska journalister associerar ryska nationalisterna med någon som utan dröjsmål vill ta fram ett enormt antal stridsvagnar och åka ut för att erövra Europa eller starta ett krig mot alla, men det överensstämmer absolut inte med sanningen.

Vad skulle du vilja göra för att rätta till dessa problem som du nämnde?

Se här, exempelvis den illegala invandringen, där ligger Ryssland på andra plats efter USA när det gäller antalet illegala invandrare. För att åka till USA måste jag, och även du, om jag förstår rätt, skaffa ett visum. När vi kommer fram tar de våra fingeravtryck, de fotograferar oss. Och det är helt normalt, och ingen tycker att det är fascism eller brott mot mänskliga rättigheter. Och jag förstår inte varför vi har visumfrihet med republikerna i Centralasien, med Tadzjikistan, med sådana kaukasiska republiker som Azerbajdzjan. Jag vill införa visumtvång, och jag vill att antalet invandrare regleras.

Nordkavkasien är en del av Ryssland, men många ryska nationalisterna vill att inresemöjligheten ska begränsas även där...

För det första måste vi kalla saker och ting vid sina rätta namn. En betydande del av republikerna i Nordkavkasien, som Tjetjenien, Ingusjien och Dagestan, är de facto inte längre del av Ryssland. Rysslands lagar gäller inte där, att åka dit är inte ofarligt för medborgare i Ryssland, där finns ett eget levnadssätt. I praktiken styrs dessa territorier av banditgrupper som terroriserar både den ryska befolkningen och all annan befolkning, ingusjer, dagestanier och så vidare.

Givetvis finns Nordkavkasienens problem i första hand i Moskva, eftersom Moskva uppmuntrar ett sådant feodalt banditstyre som vi har i Kaukasien, eftersom detta även gör det lättare att förskingra pengar som utdelas för Nordkavkasien. Därför måste vi i första hand erkänna, att det här är ett problem, vi måste erkänna att Kaukasien inte längre styrs av Ryssland, och vi måste arbeta fram ett åtgärdsprogram som utgår från detta, och inte utgår från rena snurrigheter som nu när makthavarna säger: låt oss investera miljardtals dollar för att bygga semesterorter i Nordkavkasien. Det är helt enkelt skrottretande.

Tidskriften *Russkij Reporter* har publicerat en artikel (9 mars 2011) där

du citeras med följande ord: “Inget förfärligt kommer att hända om partiet DPNI *får fyrtio procent av rösterna i valet.” Är det rätt citerat? (*Dvizjenie protiv nelegalnoj immigratsii, Rörelsen mot illegal immigration. Red-anm.)

Jag anser att inget förfärligt kommer att hända, jag anser att när sådana här partier... partier med nationell inriktning i praktiken befinner sig i underjorden så leder det till en radikaliserings av deras åsikter, av deras anhängare. Om de hade haft möjlighet att legalt delta i valkampanjen så är jag övertygad om att deras politiska linje i sin helhet hade blivit mjukare, vilket också har skett varje gång när de har legaliserats, och i det stora hela skiljer deras retorik inte sig på något sätt från retoriken hos exempelvis Schweiziska Folkpartiets retorik, från Le Pens retorik eller till och med Sarkozys, och så vidare. Le Pen gick vidare till andra omgången i franska presidentvalet, och det ledde inte till någon tragedi. När Folkpartiet segrade i Schweiz hände inte heller något förfärligt. /.../ Viss tillväxt har man märkt även i skandinaviska länder. I Finland var det väl en ganska högerinriktad konservativ rörelse... Den liberala delen av befolkningen tycker inte om detta. Det är möjligt, att jag själv inte heller skulle bli glad av en hög röstandel för några av dessa rörelser, men det innebär inte någon tragedi.

Hur förhåller du själv dig till DPNI:s politik ?

Jag känner deras ledare, jag anser att i själva verket, om man tittar på deras kravlista nu, så kan man se att deras slagord i praktiken till 99 procent överensstämmer med kraven från människorättsorganisationer. Det är politiska krav, för valfrihet, stöd för politiska fångar, för mötesfrihet, mot polisens godtyckliga agerande och så vidare. ... Återigen så finns det en myt i den allmänna uppfattningen, om fascism inom DPNI.

DPNI har förbjudits som en extremistorganisation, anser du att det är ett felaktigt beslut av domstolen?

Såklart det är ett felaktigt beslut av domstolen, och det är ett politiskt motiverat domstolsbeslut, den uppfyller helt enkelt den politiska beställningen.

En kortare version av intervjun publicerades i Sydsvenska dagbladet den 14 juni under rubriken "Rysslands Assange" för populär för sitt eget bästa". Se även <http://www.kniivila.net/2011/rysk-orn-ger-dubbelt-huvudvark/> 25 maj 2011.

Mitt andra världskrig

Adam Dattner (1929-2011), polskjudisk f.d. kärnfysiker vid KTH och därefter administrativ chef vid European Space Agency. Detta föredrag är översatt och redigerat av ambassadör Staffan Sohlman.

Sommaren 1939 var mycket varm och vi hade härligt sommarlov. Jag var tio år gammal och hade varit hos min gode vän Georges. I Krakow träffade jag mina föräldrar som av en hög militär hade hört att kriget skulle komma. Min far hade arrangerat att vi skulle bo i Chelmno, i hjärtat av Polen. Vår familj, sju personer, reste dit, medan resten av våra släktingar återvände till Warszawa. Ingen av dem överlevde den tyska ockupationen och den ”slutgiltiga lösningen”.

Chelmno bombades av tyskarna och vi bestämde oss att fly mot sydost, till Lvov, som hade intagits av sovjetiska trupper. Vi bodde hos släktingar. Det stora antalet flyktingar och de beslag av våningar som de sovjetiska trupperna gjorde innebar att alla var mycket trångbudda. Snart började rykten spridas om deportationer med syfte att integrera västra Ukraina i Sovjetunionen. De två första grupperna som drabbades var polska borgare – godsägare och fabriksägare och ägare av hyreshus. Deportationerna skedde på samma sätt som i hela

Sovjet. Mitt i natten kom en liten patrull soldater – två-tre man – med en lastbil och tog folket till järnvägsstationen. Där lastades de i boskapsvagnar som utrustats med en liten gjutjärnskaamin. Hela stationsområdet var förbjudet område och vaktades av en mängd soldater.

Denna deportation pågick i tre-fyra dagar, varefter allt återvände till det normala. Under en månad tillät tyskarna flyktingarna att återvända till hemorten, som normalt var ockuperad av tyskarna. De flesta judarna stannade dock, de hade på ett oklart sätt intrycket att det var farligare hos tyskarna.

Redan i början av 1940 hade förföljelserna börjat i västra Polen. Min farfar deporterades då; senare fick vi veta att han arkebuserades under deportationen. Min fars svåger återvände till Krakow och återsågs aldrig. Min familj lyckades överleva tack vare att pappa hade kommit över ett parti kaustiksoda, som han sålde svart till privata producenter av tvål. Tack vare det gick vi aldrig hungriga.

Vid denna tid var gränsen öppen till Rumänien och ett stort antal flydde vidare dit, för att sedan genom Ungern och Jugoslavien ta sig till Trieste och vidare till Afrika för att där enrollera sig i den fria polska armén.

Återigen började deportationer. Först i huvudsak ensamma män, men snart även hela familjer. För att undvika detta öde flyttade vår familj till en kusin som hade en liten tvåa. Det var mycket obekvämt att sova på golvet oh trängas med syskonen, så min mor beslöt att vi skulle tillbaka till vår våning. Den natten slog NKVD till. Vi fick en halvtimme att rafsas samman allt vi kunde ta med. Soldaterna sade att vi skulle tillbaka till Krakow och tyskarna.

Vi lastades i boskapsvagnar med träbritsar för åtta personer ca. 60 cm över golvet. Däröver, på ca. 160 cm höjd en ytterligare sängbotten. I varje vagn gick det in 30 personer. Tåget omfattade 40 vagnar; det var alltså mycket långt. I vår vagn fanns en

högdlig polsk familj med resväskor från Innovation i Paris eller från London. De hade t.o.m. ett hopfällbart badkar i tyg med läderkant. Själva hade vi fått med oss ganska mycket tack vare att mamma kom på idén att nyttja två jättestora mattor som säckar. En parfymflaska gick sönder vid ilastningen, vilket var bra när vi hade behov att tvätta händerna; vatten var det inte gott om.

I tre dagar stod tåget på Lvovs station så våra släktingar kunde komma med mat och saker som vi glömt. De ryska soldaterna låtsades inte se dem. Efter kriget har vi ju sett hur tyskarna genomförde sina deportationer och man måste säga att vår var väsentligt mer human.

Tågresan gick över Kiev, Charkov och Sverdlovsk. Det gick inte fort; antagligen gjorde vi bara 200-250 km per dag. Då och då stannade vi på en station en dag eller två. Då kunde vi få *kipjatok*, kokande vatten., gratis. Annars var utdelningen av bröd och soppa inte systematisk utan slumpmässig. Jag tror inte att detta var tecken på illvilja utan snarare ett uttryck för den oordning (*pagaille*) som rådde i Sovjetunionen. Den stora skillnaden gentemot de tyska deportationerna var att dessa hade folkmord (genocid) som mål medan de sovjetiska syftade till att flytta folk. Att det dog ett stort antal människor under de sovjetiska deportationerna var inte resultatet av en medveten handling utan av systemets desorganisation. **UNDANTAGET ÄR VÄLKÄNT: KATYN!!**

Resan Lvov-Sverdlovsk tog nästan femton dagar. Sedan fortsatte vi rakt mot norr till den lilla staden Serov, 500 km norr om Sverdlovsk. Därifrån fraktades vi på flodbåt till Sosva, som var centralort för ett antal koncentrationsläger och andra kriminalanstalter. Där såg vi för första gången grupper av fångar i grå bomull, vaktade av beväpnade vakter i NKVD-uniformer.

Sent en eftermiddag kom vi fram till en liten hamn, varifrån vi åkte på en kärra dragen av en häst fram till en övergiven liten by på en höjd. Byn hade byggts av

kulaker dvs. rika bönder som motsatt sig kollektiviseringen. De hade satts av mitt i skogen och de hade nätt och jämnt hunnit bygga ett stort hus före vintern. Nästa år hade de byggt ett femtiotal *izby*, en för varje familj med en liten trädgård intill huset, och de hade bott där några år. Men det var inte slut med deras plågor: de fraktades en dag vidare, till Sibirien, för att bygga ytterligare en by. Vi kunde se att de lämnat i raseri, för de hade slagit sönder ett antal rutor, allra värst, alla ugnar av tegelsten. De flyttades för att befolka en region där endast ett fåtal velat slå sig ned frivilligt.

Vi kom alltså i juni 1940. Det var varmt och dagarna blev längre. Vi hade svårt att sova under de ”vita nätterna”. När vi kom till vårt hus fick vi livsmedel – bröd, en halv liter olja per person, salt – och det var nästan allt. Brödet var inte ätbart eller smältbart, det var illa gräddat och endast skorpan var god. Mormor visade att hon levt på landet: hon stekte tunna skivor bröd i olja; brödet skars i krutonger och kokades i saltat vatten med litet kummin. Det blev en soppa som alla avundades oss. Strax därefter började den dagliga utdelningen av bröd som bakades på platsen; 400 gram per person, alltid lika osmakligt.

Vårt hus bestod av två rum med en liten förstuga, totalt 25-30 kvadratmeter. Trädgården var på omkring 100 kvadratmeter och det fanns uthus för ved m.m. Det fanns femtiotvå hus med åtta till nio personer i varje. Oftast två eller tre familjer, vilket ledde till mycket bråk. Eftersom vi var sju slapp vi detta. I trädgården hade man satt potatis och planterat litet kål och morötter. Första prioritet var att spika ihop lådor med fyra ben; dit lade vi hö, det blev våra sängar.

Andra prioritet var att mura upp en spis för att laga mat och värma oss på vintern. Vår ”kommendant” delade ut gjutjärnsplattor med två hål med koncentriska ringar: detta skulle utgöra spishällen. Man fick också två små luckor, den ena för veden, den andra för askan. Man rådde oss att ta ned

den stora ryska spisen och i stället montera en spis på höjden så att den kunde fungera som kakelugn. Det visade sig att tegelstenarna inte räckte till varför man fick bygga upp en liten produktion av dessa. Arbetet med spisarna var klar i augusti. Redan då hade vattnet frusit på en hink som stod utomhus.

Kommendanten förde oss samman med dem som hade planterat potatis och kål i vår trädgård. De begärde en helt löjligt låg summa för grönsakerna – 100 rubel. Vi skördade 1200-1500 kilo potatis och mycket vitkål som vi bevarade i vår källare.

En sak som vi måste göra snarast var att plocka bär och särskilt lingon i skogarna. Man hade varnat oss för skörbjugg, och lingon sades innehålla mycket C-vitamin. Det samma gällde surkålen som vi fyllde i träbyttor. Vi hade inget socker att bevara lingonen med men fick rådet att tillsätta nypon som ju innehåller ganska mycket socker. Från och med september var det tillräckligt kallt för att lingonen skulle frysa.

Huset måste förberedas för vintern. Utrymmet mellan de dubbla fönstren fylldes med mossa från skogen. Även stockarna fylldes med mossa. Vidare måste jord skottas upp mot husets väggar upp till fönstren. Frostens började redan i slutet av augusti och snart därefter började snön att falla och nådde snart två meter. På taket låg åtminstone en meter snö.

Skolan befann sig i ett större hus som bestod av tre stora rum. I slutet av augusti kom en ung bondflicka som skulle bli den enda läraren i skolan som bestod av tre klasser: de första tre klasserna i primärskolan. I slutet av varje läsår genomgick man en examen som täckte alla ämnen under det gångna året, matematik, litteratur, historia etc. Hon kom med stora väskor med allt material som behövdes för undervisningen: papper, pennor, suddgummin, böcker, kartor.

Hennes uppgift var tung. Hon skulle inte bara undervisa elever som från början var fientligt inställda till henne – vi var alla deporterade barn, men dessutom pratade vi inte ett ord ryska.. Det gällde för henne att skapa disciplin i klasserna. Varje morgon undervisade hon de första och tredje klasserna, på eftermiddagen den andra. På morgonen så växlade hon mellan de två klasserna och såg till att båda var sysselsatta. Vidare skulle vi fira alla sovjetiska helgdagar: revolutionens årsdag, jultomten kallades Farbror Frost, kvinnodagen den åttonde mars. Varje fest skulle ackompanjeras av sånger som barnen skulle sjunga. Teaterföreställningar och baletter arrangerades. Hon förberedde alla dessa föreställningar med stor kännedom om sång och dans och vi kom att tycka mycket om henne. Hon var bara sjuutton år gammal!

Hennes undervisning gav spektakulära resultat; det rådde inte bara en god ordning och disciplin i alla klasserna; efter ett år behärskade alla barnen ryska och kunde läsa och skriva kyrillisk skrift. Vidare hade vi alla tränats i gymnastik och vi hade alla lärt oss en mängd ryska sånger. Våra föräldrar var dock inte nöjda med en rysk och sovjetisk skolgång. Man lyckades hitta en polsk gymnasielärare som undervisade oss i polsk litteratur och grammatik, antikens historier och geografi.

Våra föräldrar hade dubbla arbeten. Förberedelserna för vintern var omfattande och dessutom tvingades de arbeta för de sovjetiska myndigheterna. De tidigare invånarna, kulakerna, hade röjt ett stort fält där de planterade potatis och andra grönsaker för den lokala marknaden men också för eget behov. De deporterade arbetade särskilt med potatisen. Arbetet reglerades med agrara normer: ett visst antal kvadratmeter skulle rensas varje dag. Dagens bästa resultat offentliggjordes på en svart tavla vid kommandantens hus. Vi var stolta när vi fann våra föräldrar nämnda; man undrar sig så här i efterhand varför? Mamma fanns ofta på tavlan. Hon tyckte att jobbet

var fruktansvärt långtråkigt, men eftersom det inte fanns något annat att göra så var det lika bra att jobba på. Och då gick tiden fortare. Under vintern arbetade min far som rangerare för de olika slädarna som skulle dirigeras till och från floden.

Fånglägren runtom var helt inriktade på skogsarbete. De fällda träden forslades ned till floden på en släde. Genom att hälla ut vatten som omedelbart frös gick släpandet lättare. Men medarna gick ofta sönder genom trädens tyngd och det förekom många olyckor. Men arbetskraften var ju outtömlig.

Vintern 1940-41, vår första i Ural, var sträng. I november var snötäcket två meter. Temperaturen gick ned till -54, kvicksilvertermometern fungerade inte. Skolbarnen fick stanna hemma om temperaturen var lägre än -36. Vår ved räckte bara till och med februari, så vi fick gå ut i skogen och fälla torra träd, oftast granar, som kunde ha en diameter på en meter. Männen arbetade med detta främst lördagar och söndagar.

I maj började snön smälta och det gick mycket fort. Floden steg snabbt och vatten täckte isen till den sprack upp. Nu blev vårt livsmedelsläge mycket bättre genom att vi fick paket från Lvov. Och även den lokala butiken fick mer varor. Plötsligt översvämmades de deporterades butik med tandkräm, Eau de Cologne och läppstift, men också med konserver, fårost och melonsylt. Vi förstod aldrig anledningen till detta överflöd som också försvann snabbt. Bönderna kom i massor och köpte mest Eau de Cologne som de drack. Vi hade nästan glömt kriget. Visserligen hade vi hört att tyskarna hade bombat London och att japanerna trängde allt längre in i Kina, men allt detta föreföll mycket fjärran.

Vad betydde då tyskarnas angrepp på Sovjetunionen för oss deporterade? Svaret kom endast droppvis. Först fick vi reda på att en icke-angreppspakt slutits mellan Sovjetunionen och de allierade. Sedan en ömsesidig biståndspakt. Sedan slöts

liknande pakter mellan Sovjetunionen och andra länder som var i krig med Hitlertyskland, även den polska exilregeringen i London. Vi trodde då att vår deportation närmade sig sitt slut. Men vår kommandant hävdade först att detta inte angick oss. Sedan, efter några dagar, sammankallade han ett stormöte där han förklarade att vi var fria att lämna deportationslägret men att vi skulle stanna i Sovjetunionen, att vi skulle få ett dokument som visade att vi var polska medborgare och att vi kunde slå oss ned var som helst i Sovjetunionen utom vid gränserna och vid vissa försvarsindustrier. Vi var väldigt glada sommaren 1941, men vi visste inte att vi skulle uppleva ytterligare fem år med ännu värre förhållanden.

Vi ville hålla oss långt borta från fronten men också undvika den extrema kylan som vi upplevt. Vi valde därför Uzbekistan, ett land med underbara frukter, mycket varmt och mycket rikt. Ryssar varnade oss: ”här blir ni bitna av miljoner myggor, där nere kan ni bli bitna av en enda som ger er malaria; här är det kallt, men man kan skydda sig mot kylan med klädseln och genom uppvärmning; där nere kommer ni leva i en hetta som är svår att uthärda och som inget kan skydda er mot.” Vi valde staden Andizjan, som Alexander den store hade besökt före tåget mot Indien. Den här gången fick vi betala för vår resa. Pengar fick vi genom att sälja vårt matsilver till en affärsman i lägret som gjorde goda vinster på att agera mellanhand.

Denna resa tog tre veckor trots att avståndet var mycket mindre än mellan Lvov och Ural. Men järnvägsnätet var ju hårt belastat. Tyskarna närmade sig Moskva, hundratusentals flyktingar, myndigheter, fabriker, forskningsinstitut och universitet i de av tyskarna ockuperade områdena skulle förflyttas mot öst och sydöst. Man kan svårligen förstå hur järnvägarna kunde fungerade under sådana omständigheter. Vår primära uppgift var att få tag på kol till den lilla kaminen. Det var karlarnas uppgift att stjäla kol från andra tåg som vi

mötte. Det var fruktansvärt kallt. Man låg med huvudet mot kaminen och fötterna ut mot vagnens väggar. Fötterna var genomkalla genom draget av fartvinden. Varje morgon hade kondensen frusit fast våra lakan och täcken och vi fick börja dagen med att tina upp dem för att kunna bädda sängarna. Vi svalt inte, vi hade fått med oss potatis och mjöl. Men mycket var det inte. Stoppen var helt oförutsägbara; det kunde gälla en timme eller tre dagar. Vi avancerade mycket långsamt. Landskapet förändrades långsamt från oändliga skogar till stepp och slutligen öken. Också människorna förändrades, blev allt mer asiatiska. Kazakerna kom till stationerna för att sälja ägg, mjölk, mjöl men också torkade frukter och lokala mycket söta specialiteter.

Mitt emellan Oranienburg och Tasjkent ökade farten påtagligt. Mitt i denna öken förlorade vi våra karlar som gett sig ut att leta efter kol. De återkom efter fyra dagar. De hade lyckats att utan pengar ta sig fram fortare än vårt tåg.

Väl framme i Andizjan hade vi turen att placeras i en kolchos endast två kilometer från staden. Kolchosen producerade frukter och grönsaker för staden, vilket sannolikt räddade livet på min familj. De flesta i mängden av flyktingar hamnade på kolchoser som uteslutande producerade bomull. Men ingen mat.

Under vintern 1941-42 installerades en polsk ambassad i Kujbysjev och polska diplomater sändes ut till platser där polacker fanns för att distribuera mat och registrera medborgarna. En sådan delegation kom till Andizjan, men hade tyvärr ingen mat till de evakuerade med sig. Vi var ändå glada att se den polska flaggan på ett hus. Avtalet mellan Sovjet och Polen förutsåg att fem eller sex divisioner skulle rekryteras i Ryssland. Uniformerna var brittiska och vapnen sovjetiska.

Situationen i vår kolchos blev alltmer problematisk. Flyktingarna som kom hade med sig olika slags sjukdomar, tyfus, dysenteri, tyfoidfieber. Epidemier spreds

och mortaliteten var hög. Den ranson som delades ut dagligen var inte bröd, som i norr, utan 200 gram säd, som man måste mala för att få ett mjöl. Vi saknade dock möjlighet att fabricera ett godtagbart bröd. Efter ett tag kom vi på att man kunde sälja säden på den svarta marknaden och köpa bröd svart.

Plötsligt spreds ryktet att den polska division som fanns i Djellalabad skulle förflyttas, med soldaternas familjer, och lämna Sovjetunionen. Vi kunde inte missa detta tillfälle. På stationen i Djellalabad träffade vi en advokat från Krakow som vi kände sedan länge. Han hade med sin familj placerats i en kolchos som odlade bomull. De hade svultit hemskt i sex månader, maten bestod av sköldpaddor och deras ägg. Den stackars advokaten kunde inte bärga sig när han såg soppan som serverades i stationshuset, åt tre portioner, och dog en dag senare.

Efter några dagar i Djellalabad fick vi beskedet att inga judar skulle få åka med tåget. Det var polackerna som beslutade detta. Tåget avgick sedan utan oss via Iran och Palestina till Egypten. Inte heller några polska, judiska officerare som vi kände fick resa med. Antisemitismen är starkast i Östeuropa, och särskilt i Polen. Förintelsen blev också mest komplett genomförd där.

På grund av konflikten mellan den sovjetiska regeringen och den polska i London om avrättningen av 12 000 polska officerare i Katyn-skogen bröts de diplomatiska relationerna mellan dessa regeringar. En konsekvens av detta var att vi kallades till NKVD där vi erbjöds sovjetiska pass i stället för det dokument som trots allt angav vår polska identitet. Vi trodde att detta skulle bli slutet för oss: att aldrig återse Europa och Polen. bli kvar hos uzbekerna eller i Sibirien. Alla juridiska experter tillkallades. Det visade sig att man kunde erhålla ett främlingspass enligt Nansen-konventionen från tiden efter första världskriget. Flera av dem som lyckades få sådana pass greps senare och sändes till Gulag.

Min far kallades en vacker dag till NKVD, men han vägrade att ta emot ett sovjetiskt pass och spärrades in tillsammans med några vanliga kriminella. Dessa hade ett primärt intresse, min fars guldplomber. Efter tre dagar med nattliga förhör accepterade min far det sovjetiska passet.

En syssling till min far, en fysiker, var född i Wien. Känd som kommunist startade han sin karriär i Göttingen, central ort för tysk kemi och fysik. 1933 flyttade han till Sovjet där han fick en professur vid universitetet i Kiev samtidigt som han forskade vid institutet för låga temperaturer i Charkov. 1936 arresterades han och vi förlorade alla spår efter honom. Hans fru befann sig i Västeuropa och förmådde Einstein och Joliot-Curie att skriva till Kreml och begära besked om var han befann sig. Något svar fick de inte.

Det visade sig att han skulle vittna mot Zinovjev och Radek och han utsattes för omfattande tortyr och hårda förhör. Men varje gång poliserna trodde att han var mogen tog han tillbaka allting. Molotov-Ribbentrop-pakten räddade honom eftersom den innehöll bestämmelse att alla politiska fångar skulle utväxlas. Han skickades tillbaka till Tyskland men lyckades fly och gömde sig i Warszawa. Under upproret där hösten 1944 var han ansvarig för den antinazistiska propagandan. Han lyckades ta sig undan när upproret slogs ned av tyskarna och åter försvann alla spår efter honom. Jag träffade honom helt oväntat under en julfest hos en svensk familj i Stockholm år 1948.

I juni 1946 reste min familj från Ferghana till Krakow. Resan tog tre veckor men var fylld av glädje. Vi unga flirtade, sjöng sånger och roade oss. Jag minns särskilt Kiev som från stranden såg ganska oskadad ut; men när vi under uppehållet tog en spårvagn till centrum såg vi att bara fasaderna återstod av husen.

1948 blev min far placerad i Stockholm som representant för den polska kolexporten. Där skrev jag in mig på KTH och blev

assistent till Hannes Alfvén. 1963 doktoreerade jag men flyttade snart till Paris och ESA, European Space Agency, där jag var administrativ chef under många år.

Sju iakttagelser i Sankt Petersburg, maj 2011

Lars Erik Blomqvist, översättare och författare

1.

Vi sätter oss ner i ett enklare öltält, alldeles invid Nevskij Prospekt. Vi ser ut mot den återkonsakerade Kazan-katedralen, kyrkan som på den onda sovjettiden var museum för ”ateism” med mera. Ute på den stora gatan paraderar den nya epokens postsovjetiska nymfetter i alltför höga stilettklackar. Och vi upptäcker att vi har höjt medelåldern väsentligt. Här finns de knappast kvar – de grånade damerna med deras minnen och nätkassar. Förmodligen sitter de och hukar under sina beskedliga invalidpensioner i någon betongförort. Inte heller ser vi så många uniformerade herrar från de militära inrättningarna. Det är annorlunda nu. Ingen av ungdomarna på fina gatan skulle nog ens kunna stava till ”politbyrå”, ”centralkommitté” eller ”räjongsovjet” – allt detta som vi här hemma försökte tala om för studenterna i ”Sovjetkunskap” för några decennier sedan.

2.

Vi tar tunnelbanan i Petersburg. Detta ingenjörstekniska underverk – ja, försök bara att bygga sådant fyrtyo meter under marken i träskan där Finska viken slutar! Men ingen på sovjettiden tänkte att det kanske kunde finnas behov av annat än proletär transport. Plötsligt ser vi *barnvagnar*, samma slags stridsvagnsliknande fordon som syns så ofta kring Slussen i Stockholm. Nativiteten är låg i Ryssland – men somliga föräldrar kan nu stoltsera med sina telningar, ja, just i tunnelbanan.

3.

Vi kommer ihåg Sergej Rittenberg, vår förste lärare i ryska språket, han som var född i Petersburg och kom dit igen som extralärare på någon av våra sommarkurser åren 1962-1963. ”Man kan se Kronstadt”, sade han den gången på det gamla, då helt sovjetiserade, kafé *Sever* när han höjde sitt teglas ut mot flottbasen i Finska viken, klagande på att teet var alltför tunt och genomskinligt. Undrar just vad han skulle säga om alla dessa *latte*-koppar som tonåringarna smuttar på numera, där de går på Nevskij i sina alltför åtsmitande jeans.

4.

Vi traskar i snålblåsten bort mot *Nya Holland*, detta tsarernas 1700-talsförsök att skapa ett rejält, rektangulärt masthugg i Petersburg. Omgivet är det – som i Göteborg – av ”paddor” med hojtande reseledare på kanalerna, men dit kommer vi inte in. Här pågår ”rekonstruktion”, och vi ser några kaukasiska gästarbetare som byter spadar med varandra bakom planken. Nya Holland är ett fantastiskt område – kanske ett slags Christiania som i Köpenhamn. Men det ryktas att oligarken Abramovitj har köpt alltsammans – kanhända för att där bygga några kasinon och gallerior. Vad skulle diktaren Aleksandr Blok, som bodde i närheten, ha sagt om den utsikten – och den avsikten? Och hela *Apraksin dvor* lär ha inhandlats av hr. Deripaska ...

5.

Vi går till vårens och sommarens stora utställning: ”Hjältar och nidingar i historien” i Benois-flygeln på *Ryska museet*. Gudskelov, säger vi, inga installationer här och inga video-påhitt – bara de gamla nationalromantiska vännerna från förr, rena skolplanscher. Här har man bemödat sig om att ställa ut en 1800-talets akademimålare som Semiradskij, en Jacobi, en Repin – tillsammans med en Kugatj, en Sokolov-Skala från Stalintiden så att historien, liksom, skall fås att hänga ihop. En alldeles

utmärkt exposition – men hur skall de finlemmade tonåringarna på besök egentligen fatta vad det är som de har bakom sig: tsartid och sovjetperiod? Åtskilliga av dem tycks hellre plocka med sina moderna apparater samtidigt som guiderna förklarar hur historien, den ryska, har präglat deras samtid.

6.

Vi går (nu nästan med skoskav) till *Kirov-museet* på Kamennostrovskij Prospekt. Där är vi – som det brukar vara i den sortens minneslägenheter – långt färre än vaktmadamerna. Det visar sig att Kirov i sin bostad (Leningrads variant av ”Huset vid kajen”) läste Frank Heller! I de inglasade bokhyllorna upptäcker vi ”Herr Collins äventyr i London”, översatt, faktiskt, med vänster hand av Osip Mandelstam (1928). Men där finns mer av intresse: man har återinrättat Kirovs kylskåp i köket, fyllt med nyplastad ost och korv. Och på Kirovs av oktoberkuppens beslagtagna väggar hänger rader av fotografier som vittnar om ett något otillbörligt förhållande mellan honom och Sergo Ordzjonikidze, hans kompis från Baku under revolutionens *Sturm und Drang*-period.

7.

Vi går till Anna Achmatova-statyn, där hon i ett närmast Giacometti-format får blicka ut mot fängelset *Kresty* på andra sidan Nevan. Mäktigt och återhållsamt. Vid kajen vakar två sfinxer på samma sätt som längre bort vid Konstakademin. Men här spricker deras ansikten upp i en antik egyptisk halva och samtidigt i ett grinande kranium. Det är annorlunda nu.

Glitter av gammalt guld i en postsovjetisk minneskultur: anteckningar från Lviv

*Niklas Bernsand, koordinator, Centrum för Europaforskning vid Lunds universitet
Eleonora Narvselius, postdokforskare, samma ställe*

Att tala om den galiziska metropolen Lviv i västra Ukraina är att försöka skapa struktur och mening ur en veritabel kakafoni av sammansatta och motsägelsefulla minnen. Gatorna i stadens vackra historiska centrum med sina storslagna byggnader från den polska och den habsburgska tiden bär på ukrainska, polska och judiska såväl som imperiala österrikiska och sovjetiska berättelser som sammantvinnas samtidigt som de försöker övertrumfa och underminera varandra. Det kan röra sig om husfasadernas minnesmedvetet framskrubbade gamla reklamtexter på polska, tyska och jiddisch, eller det makabra faktum att stadsborna idag handlar mat och kläder på Krakivskyj-marknaden som fram till Förintelsen var en judisk kyrkogård. ”Inga riktiga Lvivbor med rötter i staden handlar något där”, som en lokal historiker uttryckte saken. Beger man sig mot centrum från den gamla habsburgska järnvägsstationen möts man av en hjältestaty över nationalistledaren Stepan Bandera, en kontroversiell symbolgestalt i en bitter ukrainsk strid om minnet av andra världskriget och dess efterdyningar med återverkningar i polsk, judisk och rysk debatt.

Staden som byggnadshistorisk minnesarena för en hård kamp mot tidens tand och postsovjetisk resursbrist – hela årsbudgeten omfattar t.ex. bara en femtedel av vad den ukrainska staten satsar i staden på att bygga en ny internationell flygplats och en skrytstadion till EM i fotboll 2012. Den budgeten ska också räcka till den ukrainska motsvarigheten till vård, skola och omsorg, och när byggnadsvårdspengarna läggs på att säkra husgrunder i

stället för att restaurera fasaderna hörs misslynta röster som kräver synbara resultat. Allt enligt den härdade och bittert humoristiske stadsarkitekten Jurij Kryvorutjko som ansvarar för den världsarvsskyddade stadskärnan.

Det gamla Lemberg och Lwów är inte längre en polsk-judisk-ukrainsk-tysk-armenisk urban ö i ett ukrainskt hav. När de galiziska judarna mördats och polackerna fördrivits ersattes den gamla mångfalden av en sovjetisk motsvarighet dominerad av ryssar och ukrainare, medan ryskspråkiga sovjetiska judar ersatte de polsk- och jiddischspråkiga. Idag kompliceras bilden dessutom av en kaukasisk, kinesisk och vietnamesisk migration.

Längre österut i Ukraina förknippas Lviv med en nationalistisk identitetspolitik som på den nationella arenan står mot en neosovjetisk historiebild. Bilden är dock inte entydig, och samtidigt som offentliga

platser bär namn efter den ukrainska historiens portalfigurer lyfter staden i andra sammanhang fram Lviv som en mångkulturell stad. Dissonanserna som kommer till uttryck i stadens fysiska ansikte döljs därför inte i en väldefinierad officiell berättelse om staden. Lvivborna – av vilka de flesta är första eller andra generationens stadsbor – är inte särskilt nostalgiska inför sovjettiden, och tycks heller inte ha någon djupare känslomässig förankring i det multietniska kulturarv från tiden före 1939 som förknippas med förlust, konkurrens, död och tragedi. Däremot kommersialiseras ”gångbara” symboler för detta arv mycket aktivt, och lyser genom stadens stundom nedgångna fasader som mer lättviktigt glitter från en svunnen lokal galizisk exotism.

För fler artiklar om Lvov i bulletinen, se nr. 2, 1998, och 3, 2007.

Östbulletinen, nr. 2, 2011, årgång 15.

ISSN 1654-8698

Utgivare:

Sällskapet för studier av Ryssland, Central- och Östeuropa
samt Centralasien

Tryckt i Stockholm 2011.

Redaktör och ansvarig utgivare: Ingmar Oldberg

Östbulletinen utkommer med cirka fyra nummer per år och
kan rekvireras i pappersform från:

ingmar.oldberg@gmail.com, tel. 08-6696221.

Postadress: Krukmakargatan 46, 11726 Stockholm

Tidigare nummer av Östbulletinen finns tillgängliga på
Sällskapets hemsida: <http://www.sallskapet.org>